

УДК 336.1

А. О. Пелехатий

кандидат економічних наук,
науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА ГРОШОВІ ПОТОКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено сутність поняття «Грошові потоки». Сформовано визначення даного поняття для сільськогосподарських підприємств, яке відображає особливості їх діяльності. Визначено основні завданнями управління грошовими потоками сільськогосподарських підприємств та прописано основні етапи управління ними.

Ключові слова: грошові потоки, грошовий обіг, сільськогосподарські підприємства, фінансові ресурси.

Pelekhatyy A. MONETARY AND CASH FLOWS AGRICULTURAL ENTERPRISES

The essence of the concept "Money streams" is explored in the article. The definition of this concept for agricultural enterprises has been formed, which reflects the peculiarities of their activity. The basic tasks of management of cash flows of agricultural enterprises are determined and the basic stages of management of them are described.

Key words: cash flows, money circulation, agricultural enterprises, financial resources.

Ефективна фінансово-господарська діяльність сільськогосподарських підприємств нерозривно пов'язана із якісно відлагодженою системою управління фінансовими ресурсами та грошовими потоками. Особливість сільськогосподарських підприємств при формуванні вхідних і вихідних грошових потоків часто пов'язана із сезонною діяльністю даних суб'єктів господарювання. Відтак, аграрні підприємства характеризуються розбіжністю у часі між витрачанням коштів та отриманням прибутку, тож часто можуть виникати парадокси, коли у підприємства немає грошей, але є прибуток, або навпаки, є гроші, а немає прибутку. Тож, організація фінансової діяльності таких суб'єктів господарювання виходить на перший план для забезпечення їх стабільної роботи протягом року.

Значний внесок у розробку цієї проблематики зробили зарубіжні вчені: Л. А. Бернстайл, Є Бріхгем, Л. Гапенскі, О. Вандер Віл, Дж. К. Ван Хорн, Е. Нікхбахт, Б. Колас, Т. Райс, Р. Б. Тян, Дж. Фостер, А. М. Кінг, Ж. Рішар, Д. Стоун, Е. Хелферт та ін.

Дослідженню грошового обігу та грошових потоків підприємств було присвячено багато праць і вітчизняними науковцями: Л. Безгубенко, І. Єліфанова, Ю. Єршко, О. Коваль, І. Коган, К. Крічевець, О. Мартякова, Л. Лігоненко, Н. Перловська, А. Поддєрьогін, М. Пушкар, О. Стащук, О. Терещенко, Л. Шик.

Разом із тим необхідно відзначити, що хоча фінансам підприємств та управлінню капіталом підприємств і присвячена низка праць, проте проблема управління грошовими потоками суб'єктів господарювання є не достатньо дослідженою, це відноситься як до вивчення теоретичних основ, так і практичного застосування. Значні прогалини існують і у вивченні проблем аналізу грошових потоків сільськогосподарських підприємств.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичного обґрунтування сутності грошових потоків сільськогосподарських підприємств.

Фінансова діяльність суб'єктів господарювання має циклічний характер: від закупівлі сировини та

матеріалів до продажу виготовленої продукції. Такі ж процеси відбуваються і на сільськогосподарських підприємствах, однак враховуючи сезонність виробництва вони часто розірвані в часі на значні періоди. У таких випадках правильна організація грошового обігу виходить на перший план, так як необхідно здійснювати стратегічне планування по забезпеченні діяльності суб'єкта господарювання на середньо та довгостроковий періоди.

Враховуючи, що поняття грошових коштів тісно пов'язане із поняттям грошових потоків, то окремі автори їх отождоюють, хоча дане твердження є помилковим, так як грошові потоки відображають динаміку руху грошових коштів та не дозволяють отримати інформацію про наявність коштів на певну дату. Розглянемо детальніше підходи зарубіжних та вітчизняних дослідників до визначення сутності поняття «грошові потоки» (табл. 1).

Розглянувши точки зору щодо визначення сутності поняття «грошові потоки» ми дійшли висновку, що найбільш доцільним визначенням для сільськогосподарських підприємств буде: Грошові потоки – це надходження та витрачання фінансових ресурсів та їх еквівалентів, які утворюються в процесі господарської діяльності протягом усього циклу виготовлення продукції і мають вплив на забезпечення його платоспроможності.

Під процесом управління грошовими потоками на підприємстві розуміють «систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням грошових коштів підприємства та організацією його обороту» [11].

Основними завданнями управління грошовими потоками сільськогосподарських підприємств є:

– формування достатнього обсягу фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства відповідно до потреб його поточних потреб та потреб майбутньої господарської діяльності;

– розподіл коштів сільськогосподарських підприємства за напрямками господарської діяльності;

– забезпечення високого рівня фінансової стійкості підприємства в процесі його розвитку;
 – підтримка прийнятного рівня платоспроможності;
 – максимізація чистого грошового потоку, що забезпечує задані темпи економічного розвитку підприємства на умовах самофінансування;

– забезпечення мінімізації витрат грошових коштів у процесі господарської діяльності та під час форс-мажорних ситуацій пов'язаних із погодними чи іншими умовами.

Таблиця 1.

Підходи до визначення сутності поняття “Грошові потоки”

№ п/п	Автор	Сутність поняття “грошові потоки”
1	Бланк І.А. [1]	Грошовий потік – сукупність розподілених надходжень і виплат грошових коштів за окремими інтервалами періоду часу що розглядається, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, ліквідності та ризику.
2	Брігхем С. [2]	Грошовий потік – це фактичні чисті грошові кошти, які надходять на фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду.
3	Бутинець Ф.Ф. [3]	Грошовий потік – найважливіший самостійний об'єкт фінансового аналізу, який проводиться з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства
4	Ван Хорн Дж. К. [4]	Грошовий потік – це рух грошових коштів, що має безперервний характер.
5	Гроппеллі А., Е. Нікбахт [5]	Грошовий потік – як міра ліквідності підприємства, що складається з чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування
6	Загородної А. Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. [6]	Грошовий потік – надходження (додатний грошовий потік) і витрачання (від'ємний грошовий потік) коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства
7	Коваленко Р. О., Ремньова Л. М. [7]	Грошовий потік – це надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності підприємства.
8	Кірейцев Г.Г. [8]	Грошовий потік – є одним із ключових моментів оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю
9	Коласс Б. [9]	Грошовий потік – надлишок, який утворюється на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних із господарською діяльністю
10	Краменко Г.О. [10]	Грошовий потік – сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, генерованих господарською діяльністю підприємства
11	Лігоненко Л. О., Ситник Г. В. [11]	Грошовий потік – це система розподілених у часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, володіючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства.
12	Маркіна І.А. [12]	Грошовий потік – сукупність розподілених за часом надходжень і виплат грошових коштів, які утворюються в процесі господарської діяльності і пов'язані із забезпеченням його платоспроможності
13	Павловської О.В., Притуляк Н.М., Невмержицької Н.Ю. [13]	Грошовий потік – надходження й витрати грошових коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства

Для стратегічного планування розвитку сільськогосподарського суб'єкта господарювання його керівникам необхідно проводити системний аналіз руху грошових коштів, який повинен базуватися на почерговому дослідженні руху грошових потоків за рахунок використання різних економічних показників. За рахунок такого аналізу керівники підприємств зможуть виявляти основні переваги та недоліки в розвитку суб'єктів

господарювання та вчасно змінювати вектор свого руху.

До основних етапів управління грошовими потоками відносять [14]:

- визначення мети, завдань, об'єктів управління грошовими потоками;
- складання прогнозу грошових потоків підприємства;

- виділення чинників, які впливають на формування грошових потоків підприємства;
- планування та прогнозування грошових потоків і складання відповідних фінансових документів;
- створення на підприємстві ефективної інформаційної системи управління грошовими потоками;
- організація і ведення фінансового і управлінського обліку грошових потоків підприємства та забезпечення необхідних форм звітності;
- проведення аналізу бюджету грошових потоків;
- оптимізація грошових потоків підприємства; – забезпечення ефективного контролю за грошовими потоками підприємства;
- корегування планових величин відповідно до зміни умов реалізації бюджету грошових потоків.

Загалом управління грошовими потоками сільськогосподарських підприємств є складною системою, зачасти зміни у якій відбуваються через природні явища і планування яких повинно закладатися керівниками суб'єктів господарювання.

Таким чином, сільськогосподарські підприємства потребують якісного управління власними грошовими потоками, яке сприятиме ефективному фінансуванню господарської діяльності та реалізації стратегії зростання економічного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / д.э.н. И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. – 656 с.
2. Брігхем С. Основи фінансового менеджменту / С. Брігхем. – Київ: Молодь, 1997, 1000 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: [навчальний посібник]. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
4. Ван Хорн Д.К. Основы управления финансами / Д.К. Ван Хорн; пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 800 с.
5. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / Пер. з англ. В.Ф. Овсієнка та В.Я. Мусієнка. – К.: Основи, 1993. – 383 с.
6. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 587 с.
7. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова // [2-ге вид7, перероб. і доп.] – К.: Знання, 2005. – 485 с.
8. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с. 10.
9. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учеб. пособ.: пер. с франц. / Б. Коласс; Под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы; ЮНИТИ, 1997. – С. 135. 12.
10. Краменко В.І., Холод Б.І. та ін. Управління ресурсами підприємства: Навчальний посібник: Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
11. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками: навч. посібник / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник // К.: Київський нац. торг-ек. ун-т, 20057 – 255 с.
12. Маркіна І.А. Менеджмент підприємства. – Вища школа, 2000. – 76 с.
13. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с
14. Гудзь Ю. Аналіз грошових потоків підприємства при формуванні стратегії зростання економічного потенціалу / Ю. Гудзь // Економічний аналіз. - 2013 р.. Випуск 12. Частина 3, с. 100-104

References

1. Blank Y.A. (2004). *Fynansovyuy menedzhment [Financial Management]*. 2-e yzd., K.: Nyka-Tsentr, 2004, 656 p.
2. Brihkhem Ye. (1997). *Osnovy finansovoho menedzhmentu [Fundamentals of Financial Management]*. Kyiv: Molod', 1000 p.
3. Butynets' F. F. (2003). *Ekonomichnyy analiz [Economic analysis]*. Zhytomyr: Ruta, 680 p.
4. Van Khorn D. K. (1996). *Osnovy upravlenyya fynansamy [Fundamentals of financial management]*. M.: Fynansy y statystyka -, 800 p.
5. Nikbakht E., Hroppelli A. (1993). *Finansy [Finance]*. K.: Osnovy, 383 p.
6. Zahorodniy A. H., Voznyuk H. L., Smovzhenko T. S. (2000). *Finansovyuy slovnyk [Financial Dictionary]*. 3-tye vyd., vypr. ta dop. K.: T-vo “Znannya”, KOO, 587 p.
7. Kovalenko L. O., Remn'ova L. M. (2005). *Finansovyuy menedzhment [Financial Management]*. K.: Znannya, 485 p.
8. Kireytshev H. H. (Ed.) (2002). *Finansovyuy menedzhment [Financial Management]*. K.:TsUL, 496 p.
9. Kolass B. & Sokolova Ya.V. (Ed.). (1997). *Upravlenye fynansovoy deyatel'nost'yu predpriyatiya. Problemy, kontseptsyy y metody [Management of financial activity of the enterprise. Problems, concepts and methods]*. M.: Fynansy; YuNYTY, pp. 135.
10. Kramenko V.I., Kholod B.I. ta in. (2004). *Upravlinnya resursamy pidpriyemstva [Enterprise Resource Management]*. Tsentr navchal'noyi literatury, 288 p.
11. Lihonenko L. O., Sytnyk H. V. (2005). *Upravlinnya hroshovymy potokamy [Cash Flow Management]*. K.: Kyivs'kyy nats. torh-ek. un-t, 255 p.
12. Markina I. A. (2000). *Menedzhment pidpriyemstva [Management of the enterprise]*. Vyshcha shkola, 76 p.
13. Pavlovs'ka O. V., Prytulyak N. M., Nevmerzhyts'ka N. Yu. (2002). *Finansovyuy analiz [Financial analysis]*. K.: KNEU, 388 p
14. Hudz' Yu. (2013). *Analiz hroshovykh potokiv pidpriyemstva pry formuvanni stratehiyi zrostannya ekonomichnoho potentsialu [Analysis of cash flows of the enterprise when forming the strategy of growth of economic potential]*. *Ekonomichnyy analiz – Economic analysis*. Vol. 3(12), pp. 100-104